

Wymagania edukacyjne „Puls Ziemi 3”

Dział programu	Lp.	Temat lekcji	Poziom wymagań				
			konieczny	podstawowy	rozszerzający	dopełniający	wykraczający
Położenie oraz środowisko przyrodnicze Polski	1.	Położenie i granice Polski	Uczeń poprawnie: - wskazuje Polskę na ogólnogeograficznej mapie Europy - wymienia nazwy państw sąsiadujących z Polską i wskazuje te państwa na mapie ogólnogeograficznej - wymienia cechy położenia Polski - wymienia zalety położenia Polski - wymienia korzyści wynikające z nadmorskiego położenia Polski	Uczeń poprawnie: - charakteryzuje na podstawie map położenie Polski na świecie i w Europie - wymienia nazwy skrajnych punktów Polski i wskazuje je na mapie - opisuje przebieg granicy lądowej Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej - opisuje granicę morską na mapie ogólnogeograficznej	Uczeń poprawnie: - opisuje położenie fizycznogeograficzne, polityczne i matematyczne Polski korzystając z mapy Polski, mapy Europy i mapy świata - opisuje położenie własnego regionu na podstawie ogólnogeograficznej mapy Polski - opisuje wody wewnętrzne, morze terytorialne oraz wyłączną strefę ekonomiczną na podstawie schematu i mapy ogólnogeograficznej Polski - opisuje granice Polski na podstawie ogólnogeograficznej mapy Polski i danych statystycznych	Uczeń poprawnie: - wyjaśnia zależności między miejscowym czasem słonecznym a czasem strefowym i urzędowym w Polsce na podstawie mapy stref czasowych - określa położenie matematyczne Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej - oblicza rozciągłość równoleżnikową i południkową Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej - oblicza różnice czasu słonecznego między skrajnymi punktami Polski	Uczeń poprawnie: - ocenia położenie Polski w Europie i na świecie - wykazuje korzyści wynikające z położenia Polski

2.	Budowa geologiczna Polski	- wymienia nazwy głównych jednostek tektonicznych Polski i wskazuje je na mapie geologicznej - wymienia nazwy er, w których wystąpiły ruchy górotwórcze - wymienia nazwy górotworów kaledońskich, hercyńskich i alpejskich oraz wskazuje je na mapie Polski	- opisuje na podstawie tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia geologiczne na terenie Polski - opisuje proces powstania węgla kamiennego	- przyporządkowuje nazwy pasm górskich do nazw orogenez, w których te góry powstawały - rozpoznaje rodzaje węgla i charakteryzuje warunki, w których powstawał węgiel kamienny	- charakteryzuje główne jednostki tektoniczne Polski - wykazuje związki między budową geologiczną a dziejami geologicznymi	analizuje uwarunkowania powstawania gór w Polsce
3.	Zlodowacenia na obszarze Polski	- wymienia nazwy zlodowaceń i wskazuje ich zasięg na mapie Polski - rozpoznaje górskie formy polodowcowe na schematach	rozpoznaje formy polodowcowe na schematach i wskazuje obszary ich występowania na mapie Polski	- omawia uwarunkowania zlodowaceń w Polsce - opisuje warunki powstania form polodowcowych	wyjaśnia genezę form polodowcowych	analizuje i porównuje cechy krajobrazu peryglacjalnego i młodoglacjalnego
4.	Ukształtowanie powierzchni	- wymienia czynniki wewnętrzne i zewnętrzne wpływające na ukształtowanie powierzchni Polski - wymienia cechy rzeźby powierzchni Polski - wymienia nazwy punktów najwyższej i najniższej położonych w Polsce i wskazuje te punkty na mapie - rozdziela przedstawione na ilustracjach formy rzeźby terenu	- omawia cechy rzeźby powierzchni Polski na podstawie mapy hipsometrycznej Polski - wymienia nazwy pasów ukształtowania powierzchni i wskazuje je na mapie Polski - charakteryzuje poszczególne pasy ukształtowania powierzchni w Polsce - odczytuje na mapie hipsometrycznej wysokości względne i bezwzględne - wymienia nazwy regionów geograficznych w poszczególnych pasach ukształtowania powierzchni i wskazuje te regiony na mapie Polski	- opisuje na podstawie krzywej hipsograficznej udział nizin, wyżyn i gór w powierzchni Polski - charakteryzuje na podstawie mapy hipsometrycznej cechy rzeźby powierzchni Polski - oblicza różnice wysokości bezwzględnej, korzystając z mapy hipsometrycznej	- wykazuje pasowość ukształtowania powierzchni Polski - wyjaśnia wpływ przeszłości geologicznej na ukształtowanie powierzchni Polski - wyjaśnia wpływ współczesnych procesów geologicznych na ukształtowanie powierzchni Polski - wykazuje zależności pomiędzy współczesną rzeźbą Polski a wybranymi wydarzeniami geologicznymi	porównuje cechy oraz genezę rzeźby terenu poszczególnych pasów ukształtowania powierzchni Polski
5.	Skąły i surowce mineralne	- wymienia nazwy skał występujących w Polsce - klasyfikuje surowce mineralne ze względu na ich gospodarcze wykorzystanie - wymienia przykłady wykorzystania surowców mineralnych i skał w różnych dziedzinach życia człowieka - wymienia nazwy skał i surowców mineralnych występujących w regionie swojego zamieszkania	- rozpoznaje na podstawie fotografii lub okazów główne rodzaje skał występujących w regionie i w Polsce - wskazuje na mapie Polski obszary występowania surowców mineralnych	- opisuje na podstawie mapy rozmieszczenie skał powierzchniowych - opisuje na podstawie mapy tematycznej rozmieszczenie surowców mineralnych - klasyfikuje skały występujące w Polsce ze względu na ich pochodzenie - wykazuje znaczenie gospodarcze surowców mineralnych	- opisuje i ocenia na podstawie danych statystycznych zasoby surowców mineralnych w Polsce - analizuje wpływ wydobycia surowców mineralnych na środowisko	wykazuje związek między budową geologiczną a występowaniem surowców mineralnych
6.	Klimat Polski	- wymienia geograficzne czynniki wpływające na klimat Polski - wymienia nazwy mas powietrza napływających nad Polskę - odczytuje informacje przedstawione na klimatogramach - wymienia nazwy termicznych pór roku w Polsce - wymienia nazwy wiatrów lokalnych i miejsce ich	- odczytuje na mapach klimatycznych Polski przestrzenny rozkład temperatury powietrza i opadów atmosferycznych - opisuje cechy klimatu Polski oraz swojego regionu - opisuje cechy klimatu przejściowego - odczytuje z mapy długość	- wyjaśnia wpływ czynników geograficznych na cechy klimatu Polski - analizuje przebieg izoterm lipca i stycznia na mapach klimatycznych Polski - opisuje pogodę kształtowaną przez poszczególne masy powietrza napływające nad Polskę	- wykazuje związek między geograficznymi czynnikami kształtującymi klimat a cechami klimatu Polski - wyjaśnia przyczyny przestrzennego zróżnicowania temperatury powietrza oraz opadów atmosferycznych w Polsce - wykazuje wpływ mas powietrza	porównuje klimat Polski z klimatem innych krajów Europy

		występowania	okresu wegetacyjnego • kreśli klimatogramy na podstawie danych liczbowych	• wyjaśnia występowanie w Polsce termicznych pór roku • wyjaśnia mechanizm powstawania wiatru halnego w górach i bryzy morskiej nad Bałtykiem • opisuje zagrożenia wynikające ze zmian klimatu w Polsce	napływających nad obszar Polski na kształtowanie się pogody • wykazuje przejściowość klimatyczną Polski • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania przestrzennego długości okresu wegetacyjnego	
7.	Wody powierzchniowe i podziemne Polski	• klasyfikuje wody występujące w Polsce • wymienia nazwy głównych rzek oraz ich dopływów i opisuje ich rozmieszczenie na ogólnogeograficznej mapie Polski • wymienia nazwy wód występujących we własnym regionie • porównuje powierzchnie i głębokości wybranych jezior • klasyfikuje wody podziemne • opisuje gospodarcze wykorzystanie wód podziemnych	• opisuje rozmieszczenie kanałów na podstawie mapy ogólnogeograficznej • wymienia nazwy głównych kanałów i wskazuje te kanały na mapie Polski • wymienia nazwy wybranych jezior i wskazuje te jeziora na mapie Polski • wyróżnia typy genetyczne jezior Polski • opisuje rozmieszczenie rejonów eksploatacji i wykorzystanie gospodarcze wód podziemnych • opisuje wody powierzchniowe swojego regionu	• opisuje cechy sieci rzecznej w Polsce • opisuje genezę mis jeziornych występujących w Polsce • opisuje funkcje sztucznych jezior zaporowych • wyjaśnia znaczenie gospodarcze wód powierzchniowych • wykazuje znaczenie wód leczniczych • przedstawia sposoby wykorzystania wód podziemnych • opisuje rozmieszczenie rejonów eksploatacji i wykorzystanie wód mineralnych	• wykazuje asymetrię dorzecza Wisły i Odry i wyjaśnia przyczyny jej powstania • wykazuje znaczenie gospodarcze kanałów • ocenia stopień i sposoby wykorzystania wód powierzchniowych i podziemnych w Polsce	• wykazuje związki między budową geologiczną, rzeźbą powierzchni, klimatem i stosunkami wodnymi w Polsce
8.	Morze Bałtyckie	• wymienia nazwy największych zatok, wysp, cieśnin oraz głębi Morza Bałtyckiego i wskazuje je na mapie • wymienia na podstawie mapy ogólnogeograficznej cechy geograficzne Morza Bałtyckiego • przedstawia właściwości fizyczne wód Bałtyku • omawia znaczenie gospodarcze Morza Bałtyckiego	• opisuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej Europy położenie Morza Bałtyckiego • omawia główne cechy położenia Morza Bałtyckiego • opisuje rozmieszczenie największych jego zatok, wysp, cieśnin oraz głębi na podstawie mapy ogólnogeograficznej • przedstawia główne cechy środowiska przyrodniczego Morza Bałtyckiego • wymienia przyczyny zanieczyszczenia Bałtyku	• omawia genezę Morza Bałtyckiego • omawia cechy fizyczne wód Morza Bałtyckiego • wyjaśnia przyczyny degradacji wód Morza Bałtyckiego	• wyjaśnia zróżnicowanie zasolenia i temperatury wody Bałtyku • wykazuje znaczenie gospodarcze Morza Bałtyckiego	• proponuje sposoby ochrony wód Bałtyku
9.	Gleby w Polsce	• wymienia czynniki glebotwórcze • klasyfikuje gleby w Polsce • wymienia nazwy gleb występujących we własnym regionie • wyjaśnia znaczenie gospodarcze gleb	• opisuje za pomocą mapy gleb rozmieszczenie głównych typów genetycznych gleb w Polsce • rozróżnia typy gleb ze względu na ich żyzność • opisuje gleby w regionie zamieszkania	• charakteryzuje typy genetyczne gleb występujących w Polsce • opisuje cechy gleb występujących w Polsce	• wyjaśnia przyczyny degradacji gleb i wymienia sposoby jej zapobiegania • ocenia wartość użytkową gleb w Polsce	• analizuje profile glebowe
10.	Roślinność i świat zwierzęcy	• wymienia nazwy formacji roślinnych występujących w Polsce • rozpoznaje typy zbiorowisk roślinnych w Polsce • rozpoznaje wybrane gatunki roślin i zwierząt przedstawione na fotografiach	• określa na podstawie diagramu skład gatunkowy lasów w Polsce • opisuje na podstawie mapy rozmieszczenie kompleksów leśnych w Polsce • opisuje funkcje lasów w Polsce • opisuje świat roślin i zwierząt w Polsce i swoim regionie	• wyjaśnia zależności między klimatem a szatą roślinną • opisuje zasięg lasów na terenie Polski na podstawie mapy tematycznej • porównuje zbiorowiska leśne na obszarach nizinnych i w górach • charakteryzuje na podstawie schematu typy zbiorowisk leśnych w zależności od podłoża	• ocenia lesistość Polski na podstawie mapy tematycznej i danych statystycznych	• wykazuje zależności między składem gatunkowym lasów a warunkami klimatycznymi i glebowymi

Obszar, ludność i urbanizacja w Polsce	11.	Od gminy po województwo	• wyjaśnia znaczenie terminów: „powiat grodzki”, „powiat ziemski”, „gmina”, „województwo”, „prezydent”, „burmistrz”, „starosta”, „wójt” • wymienia nazwy województw oraz ich stolice i wskazuje je na mapie administracyjnej Polski	• opisuje podział administracyjny Polski • wymienia zadania poszczególnych szczebli administracji samorządowej	• wyjaśnia trójstopniowy podział władz administracyjnych	• opisuje kompetencje poszczególnych szczebli administracji samorządowej	• analizuje znaczenie podziału administracyjnego
	12.	Ilu nas jest?	• wyjaśnia znaczenie terminów: „demografia”, „przyrost naturalny”, „przyrost rzeczywisty”, „średnia długość życia”, „struktura wiekowa społeczeństwa” • wymienia czynniki wpływające na zmiany liczby ludności w Polsce • wymienia nazwy regionów o dodatnim i ujemnym przyroście naturalnym w Polsce • wymienia czynniki wpływające na niską wartość przyrostu naturalnego w Polsce	• opisuje na podstawie danych statystycznych zmiany liczby ludności Polski po 1946 roku • opisuje czynniki wpływające na zmiany liczby ludności w Polsce • porównuje na podstawie danych liczbowych długość życia w Polsce z długością życia w innych krajach • opisuje strukturę płci i wieku na podstawie danych statystycznych oraz piramidy płci i wieku ludności Polski • odczytuje z różnych źródeł informacji (m.in. rocznika statystycznego) dane dotyczące: liczby ludności Polski, urodzeń, zgonów, przyrostu naturalnego	• wykazuje zmiany przyrostu naturalnego w Polsce od zakończenia II wojny światowej do dziś na podstawie danych statystycznych • wykazuje przyczyny i skutki spadku przyrostu naturalnego w ostatnich latach • porównuje na podstawie danych statystycznych współczynnik przyrostu naturalnego w miastach i wsiach Polski • analizuje piramidę płci i wieku ludności Polski	• analizuje skutki ujemnego przyrostu naturalnego w Polsce • analizuje okresy wyżu i niżu demograficznego w Polsce oraz formułuje wnioski • oblicza współczynniki przyrostu naturalnego i rzeczywistego w Polsce	• prognozuje zmiany liczby ludności w Polsce
	13.	Rozmieszczenie ludności w Polsce	• wyjaśnia znaczenie terminu „gęstość zaludnienia” • wymienia nazwy obszarów o największej i najmniejszej gęstości zaludnienia i wskazuje te obszary na mapie Polski • omawia średnią gęstość zaludnienia w swoim regionie • wymienia atrakcje i bariery osadnicze w Polsce	• omawia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Polsce • charakteryzuje na podstawie map gęstości zaludnienia zróżnicowanie rozmieszczenia ludności w Polsce i zamieszkiwanym regionie	• porównuje gęstość zaludnienia w swoim regionie z gęstością zaludnienia innych regionów Polski • porównuje czynniki decydujące o rozwoju osadnictwa dawniej i współcześnie	• charakteryzuje na podstawie map gęstości zaludnienia zróżnicowanie rozmieszczenia ludności w Polsce i zamieszkiwanym regionie oraz wyjaśnia te różnice, uwzględniając czynniki przyrodnicze, historyczne i społeczno-ekonomiczne • ocenia atrakcje i bariery osadnicze w Polsce	• analizuje przyczyny i skutki dużej lub małej gęstości zaludnienia w wybranym regionie Polski
	14.	Wewnętrzne i zagraniczne migracje Polaków	• wyjaśnia znaczenie terminu „migracja” • wyjaśnia przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce • opisuje przyczyny migracji poszczególnych grup ludności w Polsce • wymienia przyczyny rozwoju terenów podmiejskich • wymienia przyczyny migracji zagranicznych Polaków • wymienia nazwy krajów, do których migrują Polacy i wskazuje je na mapie ogólnogeograficznej	• omawia przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce • opisuje główne kierunki migracji Polaków po II wojnie światowej • odczytuje z danych statystycznych wielkość migracji z Polski i do Polski • opisuje dawne i współczesne kierunki migracji wewnętrznych w Polsce • wyjaśnia przyczyny wzrostu przyrostu rzeczywistego w Polsce w ostatnich latach	• opisuje skutki migracji z Polski i do Polski • opisuje wpływ ruchów migracyjnych na zmiany liczby ludności Polski • omawia przyczyny ujemnego salda migracji ze wsi do miast w Polsce • omawia przyczyny ujemnego salda migracji zewnętrznych w Polsce • wyjaśnia przyczyny głównych kierunków współczesnych migracji zewnętrznych Polaków	• oblicza saldo migracji w Polsce • opisuje skutki migracji zewnętrznych z punktu widzenia interesów Polski • ocenia wpływ ruchów migracyjnych na zmiany liczby i rozmieszczenie ludności Polski	• oblicza przyrost rzeczywisty ludności Polski
	15.	Struktura narodowościowa i wyznaniowa	• wyjaśnia znaczenie terminów: „naród”, „państwo wielonarodowościowe”, „państwo	• wyjaśnia, dlaczego Polska jest krajem niemal jednolitym narodowościowo	• wyszukuje informacje o dorobku kulturowym wybranych mniejszości etnicznych	• wykazuje zróżnicowanie struktury narodowościowej Polski przed II wojną światową i obecnie	• przedstawia konteksty wielokulturowości w Polsce

		w Polsce	jednolite narodowościowo”, „mniejszość narodowa”, „mniejszość etniczna”, „społeczność etniczna” - wymienia nazwy mniejszości narodowych zamieszkujących Polskę - wymienia nazwy mniejszości etnicznych i opisuje ich rozmieszczenie na mapie Polski	- wymienia nazwy regionów zamieszkanych przez mniejszości narodowe i wskazuje je na mapie Polski - opisuje na podstawie danych statystycznych strukturę wyznaniową ludności Polski		- analizuje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce - opisuje zróżnicowanie narodowościowe i etniczne wybranych regionów Polski - charakteryzuje dorobek kulturowy, gospodarczy i naukowy wybranych grup etnicznych	
	16.	Struktura zatrudnienia	- wymienia nazwy województw o najwyższym zatrudnieniu w usługach oraz wskazuje je na mapie Polski - wymienia przyczyny i skutki bezrobocia w Polsce - wyjaśnia przyczyny emigracji zarobkowej Polaków - wymienia główne, aktualne problemy rynku pracy w Polsce i w zamieszkiwanym regionie	- opisuje na podstawie danych statystycznych zmiany w strukturze zatrudnienia ludności w Polsce - omawia strukturę zatrudnienia w wybranych województwach - opisuje główne, aktualne problemy rynku pracy w Polsce i w zamieszkiwanym regionie - opisuje zróżnicowanie stopy bezrobocia w wybranych województwach i porównuje je ze swoim województwem	- wyjaśnia przyczyny zmian struktury zatrudnienia ludności - wyказuje różnice w strukturze zatrudnienia ludności w Polsce i we własnym regionie - wyjaśnia przyczyny i skutki bezrobocia w Polsce oraz migracji zarobkowej wybranych grup zawodowych - analizuje stopę bezrobocia w wybranych województwach oraz swoim regionie i formułuje wnioski	- wyjaśnia zmiany w strukturze zatrudnienia w latach 1930–2008 w Polsce - porównuje strukturę zatrudnienia w swoim województwie oraz innych województwach i formułuje wnioski - omawia przyczyny zróżnicowania struktury zatrudnienia w wybranych województwach Polski - ocenia stopę bezrobocia w swoim województwie	- oblicza stopę bezrobocia w Polsce - prognozuje zmiany w strukturze zatrudnienia w Polsce
	17.	Urbanizacja w Polsce	- wymienia cechy miast polskich - wymienia czynniki, które miały wpływ na intensywność urbanizacji w Polsce - odczytuje z danych statystycznych wskaźniki urbanizacji dla wybranych województw - wymienia nazwy obszarów najbardziej zurbanizowanych w Polsce i wskazuje te obszary na mapie Polski - opisuje miasta Polski według grup wielkościowych - rozróżnia typy aglomeracji w Polsce - wymienia nazwy aglomeracji miejskich i wskazuje je na mapie Polski	- opisuje procesy urbanizacyjne w Polsce na podstawie danych statystycznych - omawia na podstawie danych statystycznych wskaźnik urbanizacji w Polsce w latach 1950–2008 - wyjaśnia przyczyny rozwoju wielkich miast w Polsce - opisuje funkcje miast Polski na wybranych przykładach - porównuje rozmieszczenie i wielkość miast w Polsce oraz zamieszkiwanym regionie - wyjaśnia różnicę między miastem a wsią	- porównuje wskaźnik urbanizacji zamieszkiwanego województwa ze wskaźnikiem urbanizacji w wybranym województwie i formułuje wnioski - opisuje przyczyny zróżnicowania urbanizacji w wybranych regionach Polski - wyказuje różnice między aglomeracją monocentryczną a aglomeracją policentryczną - omawia problemy mieszkańców dużych miast	- ocenia wpływ migracji ludności ze wsi do miast na proces urbanizacji - porównuje wskaźnik urbanizacji w Polsce oraz innych krajach i wymienia przyczyny jego zróżnicowania - analizuje i ocenia na podstawie mapy ogólnogeograficznej rozmieszczenie dużych miast w Polsce i zamieszkiwanym regionie	oblicza wskaźnik urbanizacji wybranych obszarów Polski i interpretuje go
Rolnictwo w Polsce	18.	Czynniki rozwoju rolnictwa	- wyjaśnia znaczenie terminów: „struktura użytkowania ziemi”, „użytki rolne”, „grunty orne” - wymienia nazwy obszarów o najkorzystniejszych warunkach przyrodniczych rozwoju rolnictwa i wskazuje te obszary na mapie Polski - wymienia czynniki ograniczające rozwój rolnictwa	- opisuje na podstawie map tematycznych warunki przyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce - przedstawia warunki pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa - wyróżnia na podstawie danych statystycznych główne cechy struktury użytkowania ziemi oraz wielkości i własności gospodarstw rolnych w Polsce	- wyjaśnia przyczyny przestrzennego zróżnicowania wielkości gospodarstw rolnych - przedstawia skutki rozdrobnienia gospodarstw rolnych w Polsce - ukazuje zmiany w polskim rolnictwie po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej	- ocenia warunki przyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce - ocenia warunki pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce - ocenia strukturę użytkowania ziemi w Polsce i porównuje ją ze strukturą w innych krajach Europy	porównuje warunki rozwoju rolnictwa w Polsce z warunkami w województwie, w którym mieszka, i formułuje wnioski

				• opisuje na podstawie danych statystycznych poziom mechanizacji i chemizacji rolnictwa w Polsce • wyjaśnia wpływ polityki rolnej państwa na poziom rolnictwa w Polsce			
	19.	Produkcja roślinna	• wyjaśnia znaczenie terminów: „struktura upraw”, „plony”, „zbiory”, „areal” • wymienia nazwy głównych roślin uprawnych w Polsce • wymienia czynniki warunkujące rozmieszczenie upraw w Polsce	• omawia strukturę powierzchni zasiewów w Polsce na podstawie danych statystycznych • wyróżnia główne cechy struktury zasiewów w Polsce na podstawie analizy map, wykresów, danych liczbowych • omawia na podstawie map tematycznych rozmieszczenie wybranych roślin uprawnych w Polsce • wymienia nazwy obszarów upraw wybranych roślin i wskazuje je na mapie tematycznej Polski	• wyróżnia główne cechy struktury użytkowania ziemi w Polsce na podstawie analizy map, wykresów, danych liczbowych • wyjaśnia znaczenie produkcji roślinnej w żywności ludności kraju • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania w rozmieszczeniu wybranych upraw (pszenicy, ziemniaków, buraków cukrowych) w Polsce	• wyjaśnia związek między żyznością gleb a rodzajem upraw • uzasadnia zróżnicowanie natężenia upraw roślin w wybranych rejonach	• porównuje plony i zbiory wybranych roślin w Polsce i innych krajach na podstawie danych statystycznych oraz formułuje wnioski
	20.	Hodowla zwierząt w Polsce	• wyjaśnia znaczenie terminów: „hodowla zwierząt”, „pogłowie”, „obsada” • wymienia cele hodowli zwierząt w Polsce • opisuje główne kierunki produkcji zwierzęcej w Polsce • omawia cele hodowli zwierząt w Polsce • wskazuje przyczyny spadku pogłowia zwierząt hodowlanych w Polsce	• wyróżnia główne cechy struktury hodowli w Polsce na podstawie analizy map, wykresów i danych liczbowych • opisuje pogłowie bydła i trzody chlewnej w Polsce w wybranych latach • omawia znaczenie hodowli drobiu, koni i owiec w Polsce • wymienia nazwy obszarów hodowli wybranych zwierząt w Polsce i wskazuje te obszary na mapie Polski	• wyjaśnia znaczenie produkcji zwierzęcej w żywności ludności kraju • wymienia przyczyny zróżnicowania w rozmieszczeniu hodowli bydła i trzody chlewnej w Polsce • wyjaśnia przyczyny spadku pogłowia zwierząt hodowlanych w Polsce	• ocenia strukturę hodowli zwierząt gospodarskich w Polsce • ocenia towarowość polskiego rolnictwa	• uzasadnia potrzebę rozwoju gospodarstw ekologicznych w Polsce
Przemyśł	21.	Zmiany w polskim przemyśle	• przedstawia funkcje przemysłu • dokonuje podziału przemysłu na sekcje i działy • wymienia czynniki lokalizacji zakładów przemysłowych w Polsce • opisyuje na wybranych przykładach czynniki lokalizacji przemysłu • opisuje znaczenie inwestycji zagranicznych w Polsce	• przedstawia gospodarcze korzyści i społeczne skutki restrukturyzacji przemysłu • przedstawia przemiany w strukturze produkcji w Polsce • wymienia najlepiej rozwijające się obecnie działy produkcji przemysłowej w Polsce i zamieszkiwanym regionie • wymienia nazwy okręgów przemysłowych i wskazuje te okręgi na mapie Polski • wyjaśnia przyczyny największej koncentracji przemysłu na południu Polski	• omawia cele tworzenia specjalnych stref ekonomicznych • wyjaśnia przyczyny przestrzennego zróżnicowania lokalizacji okręgów przemysłowych w Polsce • omawia korzyści i negatywne skutki koncentracji przemysłu • wyjaśnia przyczyny zmian zachodzących w przemyśle w Polsce i w zamieszkiwanym regionie	• analizuje przyczyny i skutki prywatyzacji oraz restrukturyzacji przemysłu w Polsce • wyjaśnia związki między lokalizacją przemysłu a warunkami naturalnymi, rynkiem zbytu, szlakami komunikacyjnymi i potencjałem ludzkim • ocenia społeczne i gospodarcze korzyści utworzenia specjalnych stref ekonomicznych • uzasadnia potrzebę rozwijania nowoczesnych działów produkcji przemysłu	• uzasadnia potrzebę restrukturyzacji przemysłu w wybranych okręgach przemysłowych • ocenia gospodarcze korzyści i społeczne skutki restrukturyzacji i prywatyzacji przemysłu
	22.	Górnictwo	• wyjaśnia znaczenie terminów: „górnictwo”, „okręg przemysłowy”, „infrastruktura przemysłowa”	• wymienia nazwy obszarów wydobywania wybranych surowców mineralnych i wskazuje te obszary na mapie	• wyjaśnia znaczenie gospodarcze surowców mineralnych • analizuje strukturę wydobycia wybranych surowców	• ocenia zasoby surowców mineralnych w Polsce na podstawie danych statystycznych • porównuje wielkość wydobycia	• wykazuje zależności między lokalizacją kopalni a rozmieszczeniem zakładów przetwarzających wydobywane

			• klasyfikuje surowce mineralne • kreśli diagramy ilustrujące wielkość wydobycia wybranych surowców mineralnych • wymienia przyczyny spadku wydobycia węgla kamiennego	Polski • odczytuje z danych statystycznych wielkość wydobycia wybranych surowców w Polsce • wyjaśnia znaczenie gospodarcze wybranych surowców mineralnych	mineralnych • analizuje diagramy ilustrujące wielkość wydobycia wybranych surowców w Polsce	poszczególnych surowców mineralnych w Polsce z wielkością wydobycia w innych krajach • wykazuje potrzebę racjonalnego wykorzystania surowców mineralnych w Polsce	surowce mineralne
	23.	Energetyka	• klasyfikuje elektrownie • wymienia nazwy źródeł energii wykorzystywanych w Polsce • opisuje czynniki lokalizacji wybranych elektrowni w Polsce • wymienia wady i zalety poszczególnych rodzajów elektrowni • wymienia nazwy alternatywnych źródeł energii wykorzystywanych w Polsce	• przedstawia na podstawie różnych źródeł informacji strukturę wykorzystania źródeł energii w Polsce • odczytuje z danych statystycznych i diagramów wielkość produkcji energii elektrycznej • opisuje strukturę produkcji energii elektrycznej według rodzajów elektrowni • wymienia nazwy wybranych elektrowni cieplnych i wodnych oraz wskazuje te elektrownie na gospodarczej mapie Polski	• wyjaśnia przyczyny i skutki dominacji energetyki ciepłej w Polsce • opisuje wykorzystanie wód płynących do produkcji energii elektrycznej w Polsce • wykazuje korzyści z wykorzystywania niekonwencjonalnych źródeł energii w Polsce • przedstawia i ocenia wpływ przemysłu energetycznego na stan środowiska przyrodniczego Polski	• ocenia strukturę produkcji energii elektrycznej według rodzajów elektrowni w Polsce i formułuje wnioski	• wykazuje korzyści z wykorzystywania alternatywnych źródeł energii
Usługi	24.	Usługi i transport lądowy	• wyjaśnia znaczenie terminów: „usługi”, „komunikacja”, „transport”, „obwodnica” • klasyfikuje usługi • wymienia nazwy usług rozwijających się w zamieszkiwanym regionie • wymienia przykłady działów usług rozwijających się i zanikających • rozróżnia rodzaje transportu • wskazuje na mapie Polski główne szlaki transportu lądowego	• opisuje znaczenie usług we współczesnej gospodarce Polski i swojego regionu • opisuje znaczenie poszczególnych działów transportu lądowego w gospodarce kraju i swojego regionu • uzasadnia konieczność modernizacji transportu lądowego w Polsce • opisuje przestrzenne zróżnicowanie gęstości sieci kolejowej i dróg kołowych w Polsce • wymienia przyczyny wzrostu znaczenia transportu samochodowego i przesyłowego w Polsce	• opisuje zmiany na rynku usług w Polsce • wyjaśnia szybki rozwój wybranych usług w Polsce i zamieszkiwanym regionie • wyjaśnia zróżnicowanie gęstości oraz jakości sieci transportu samochodowego i kolejowego w Polsce na podstawie map tematycznych i danych statystycznych • wyjaśnia potrzebę budowy nowoczesnych autostrad	• wykazuje znaczenie usług w tworzeniu PKB • analizuje przewóz ładunków i pasażerów w Polsce według rodzajów transportu • opisuje bariery rozwoju transportu samochodowego i kolejowego w Polsce • wykazuje wpływ gęstości oraz jakości sieci dróg kołowych i kolejowych na rozwój innych dziedzin działalności gospodarczej w Polsce	• wykazuje związki między rozwojem gospodarczym a usługami
	25.	Transport wodny i lotniczy	• wyjaśnia znaczenie terminów: „nośność”, „ładunki masowe” • wymienia nazwy morskich handlowych i pasażerskich portów w Polsce i wskazuje je na mapie Polski • wymienia nazwy głównych szlaków transportu śródlądowego i wskazuje je na mapie Polski • wymienia nazwy polskich miast mających swoje lotniska i wskazuje te miasta na mapie Polski	• wyjaśnia znaczenie transportu morskiego, śródlądowego i lotniczego w gospodarce kraju • wymienia cechy transportu wodnego i lotniczego • przedstawia wielkość polskiej floty transportowej na podstawie danych statystycznych • wyjaśnia przyczyny szybkiego rozwoju transportu lotniczego w Polsce	• wykazuje wady i zalety transportu morskiego, śródlądowego i lotniczego • omawia znaczenie kanałów śródlądowych w Polsce • charakteryzuje handlowe porty morskie w Polsce ze względu na wielkości przeładunków • wykazuje wpływ transportu wodnego i lotniczego na rozwój innych dziedzin działalności gospodarczej	• omawia na przykładach znaczenie transportu morskiego, śródlądowego i lotniczego w Polsce • omawia międzynarodowy ruch pasażerski w polskich portach morskich	• porównuje odległości oraz koszty przewozu towarów i pasażerów różnymi środkami transportu w Polsce

	26.	Łączność	- wymienia rodzaje usług, które obejmuje łączność - wymienia czynniki wpływające na rozwój telefonii komórkowej i internetu w Polsce	- wyjaśnia znaczenie łączności w gospodarce Polski i swojego regionu - określa przyczyny dynamicznego rozwoju internetu i telefonii komórkowej w Polsce - porównuje liczbę abonentów telefonicznych w Polsce z liczbą abonentów w innych krajach Europy - porównuje liczbę użytkowników internetu w Polsce z liczbą użytkowników internetu w innych krajach Europy	porównuje na podstawie danych statystycznych i mapy poziom rozwoju internetu i telefonii komórkowej w Polsce na tle wybranych krajów Europy	- wykazuje wpływ internetu i telefonii komórkowej na rozwój innych dziedzin działalności gospodarczej - ocenia dostęp do internetu w swoim województwie i wybranych województwach - ocenia przyczyny i skutki rozwoju technologii informacyjnej	wykazuje związki między rozwojem gospodarczym i łącznością
	27.	Turystyka	- wyjaśnia znaczenie terminów: „turystyka”, „walory turystyczne”, „infrastruktura turystyczna” - klasyfikuje turystykę ze względu na cel wyjazdów - wyjaśnia przyczyny wzrostu ruchu turystycznego po 1989 roku - wymienia przykłady walorów turystycznych Polski - wymienia atrakcje turystyczne wybranego regionu turystycznego w Polsce	- wyjaśnia znaczenie turystyki w gospodarce Polski i swojego regionu - wyjaśnia przyczyny rozwoju turystyki w Polsce - wymienia cele przyjazdów turystów zagranicznych do Polski - wymienia nazwy regionów oraz ośrodków turystycznych o wysokich walorach turystycznych i wskazuje je na mapie Polski - opisuje polskie obiekty znajdujące się na Liście światowego dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego UNESCO i wskazuje je na mapie Polski - wymienia nazwy regionów najczęściej odwiedzanych przez Polaków i wskazuje te regiony na mapie świata	- analizuje ruch turystyczny w Polsce na podstawie danych statystycznych - porównuje przyjazdy turystów i wpływy z turystyki w Polsce i wybranych krajach Europy - wykazuje na przykładach walory przyrodnicze i kulturowe Polski na podstawie różnych źródeł informacji geograficznej - przedstawia przyczyny turystyki zagranicznej Polaków	- wykazuje znaczenie rozbudowy infrastruktury turystycznej dla rozwoju turystyki w Polsce - ocenia walory turystyczne wybranych regionów Polski - wyjaśnia znaczenie turystyki krajowej jako źródła dochodu regionu i państwa	wykazuje potrzebę ochrony walorów turystycznych
	28.	Handel zagraniczny	- wyjaśnia znaczenie terminów: „handel zagraniczny”, „import”, „eksport”, „saldo bilansu handlu zagranicznego” - wymienia przykłady towarów pochodzących z importu, z których korzysta w życiu codziennym	- wyjaśnia znaczenie handlu zagranicznego dla gospodarki Polski - wykazuje korzyści handlu zagranicznego - wymienia nazwy państw będących głównymi partnerami handlowymi Polski i wskazuje je na mapie politycznej świata - wymienia nazwy towarów eksportowanych z Polski - wymienia nazwy towarów importowanych do Polski - wyjaśnia przyczyny ujemnego salda bilansu handlu zagranicznego	- omawia na podstawie danych statystycznych bilans handlu zagranicznego Polski - opisuje na podstawie danych statystycznych strukturę towarową handlu zagranicznego - ocenia znaczenie handlu zagranicznego w życiu codziennym	analizuje dane liczbowe dotyczące bilansu handlu zagranicznego Polski w ostatnich latach i formułuje wnioski	proponuje sposoby uzyskania przez Polskę dodatniego bilansu handlowego
Degradacja	29.	Zanieczyszczenie środowiska	wyjaśnia znaczenie terminów „użyłizacja”, „rekultywacja”	wyjaśnia przyczyny powstawania kwaśnych opadów	- opisuje skutki kwaśnych opadów - wyjaśnia przyczyny poprawy	wykazuje konieczność ochrony środowiska przyrodniczego	proponuje konkretne działania na rzecz ochrony środowiska

i ochrona środowiska przyrodniczego		przyrodniczego w Polsce	- wymienia nazwy źródeł zanieczyszczenia powietrza w Polsce - wymienia sposoby ograniczenia emisji gazów i pyłów do atmosfery w Polsce - wymienia źródła wytwarzania odpadów - wymienia źródła zanieczyszczania wód	- wyjaśnia znaczenie segregacji śmieci - opisuje zagrożenia wynikające ze składowania śmieci - opisuje klasy czystości wód w Polsce - wyjaśnia uwarunkowania zmniejszenia zanieczyszczenia wód w Polsce	stanu czystości wód w Polsce w ostatnich latach • opisuje zróżnicowanie regionalne zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego w Polsce	i kulturowego w Polsce • proponuje sposoby zmniejszenia zanieczyszczania środowiska odpadami wytwarzanymi przez człowieka	przyrodniczego we własnym regionie
	30.	Ochrona środowiska przyrodniczego	- rozdziela formy ochrony przyrody w Polsce - rozpoznaje i wymienia nazwy gatunków roślin i zwierząt prawnie chronionych w Polsce	- wymienia nazwy parków narodowych w Polsce i wskazuje je na mapie Polski - podejmuje działania na rzecz ochrony przyrody we własnym regionie	- opisuje zadania form prawnej ochrony przyrody - opisuje osobliwości wybranych parków narodowych - opisuje cele programu „Człowiek i Biosfera”	- uzasadnia konieczność ochrony gatunkowej roślin i zwierząt - uzasadnia konieczność ochrony przyrody i krajobrazu w Polsce - wymienia polskie organizacje działające na rzecz ochrony przyrody i opisuje ich zadania	- proponuje konkretne działania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego w Polsce i we własnym regionie - wyjaśnia znaczenie współpracy międzynarodowej na rzecz ochrony przyrody
Charakterystyka regionów w fizyczno-geograficznych Polski	31.	Pobrzeża	- wymienia nazwy i wskazuje główne regiony geograficzne na mapie ogólnogeograficznej Polski - wymienia nazwy regionów geograficznych pobrzeży i wskazuje je na ogólnogeograficznej mapie Polski - wymienia nazwy najważniejszych miast pobrzeży i wskazuje je na mapie Polski - wymienia atrakcje turystyczne pobrzeży	- opisuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej Polski położenie pobrzeży - opisuje elementy krajobrazu pobrzeży - opisuje na podstawie map tematycznych najważniejsze cechy gospodarki pobrzeży oraz ich związek z warunkami przyrodniczymi - charakteryzuje wybrane miasta pobrzeży	- charakteryzuje na podstawie map tematycznych środowisko przyrodnicze głównych regionów geograficznych pobrzeży - wyjaśnia genezę Mierzei Wiślanej i Żuław Wiślanych - opisuje genezę wybrzeża klifowego - opisuje krajobraz Żuław Wiślanych oraz gospodarcze wykorzystanie tego regionu	- opisuje wpływ zewnętrznych czynników rzeźbotwórczych na rzeźbę powierzchni pobrzeży - wykazuje związki między cechami gospodarki pobrzeży a warunkami przyrodniczymi - projektuje i opisuje na podstawie map turystycznych i tematycznych trasę podróży po wybranym fragmencie pasa pobrzeży	ocenia możliwości rozwoju gospodarczego pobrzeży
	32.	Pojezierza	- wymienia nazwy regionów geograficznych pojezierzy i wskazuje je na ogólnogeograficznej mapie Polski - wymienia nazwy elementów krajobrazu pojezierzy - wymienia nazwy największych kompleksów leśnych pojezierzy i wskazuje te kompleksy na mapie - określa walory obszarów leśnych pojezierzy - określa atrakcje turystyczne pasa pojezierzy - wymienia nazwy najważniejszych miast pojezierzy i wskazuje je na mapie Polski	- opisuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej Polski położenie pojezierzy - omawia cechy krajobrazu młodoglacjalnego - opisuje cechy klimatu pojezierzy na podstawie klimatogramów - opisuje gleby pojezierzy - wymienia nazwy surowców mineralnych występujących na pojezierzach - charakteryzuje główne miasta pojezierzy - opisuje, na podstawie map tematycznych, najważniejsze cechy gospodarki pojezierzy oraz ich związek z warunkami przyrodniczymi	- charakteryzuje na podstawie map tematycznych środowisko przyrodnicze pojezierzy - wyjaśnia mechanizm powstawania cienia opadowego i jego wpływ na klimat pojezierzy - przedstawia wpływ warunków naturalnych na rozwój turystyki w pasie pojezierzy	- charakteryzuje czynniki rzeźbotwórcze pojezierzy - wyjaśnia zróżnicowanie krajobrazu w pasie pojezierzy - wykazuje związki między cechami gospodarki pojezierzy a warunkami przyrodniczymi - projektuje i opisuje na podstawie map turystycznych i tematycznych trasę podróży po wybranym fragmencie pojezierzy	ocenia możliwości rozwoju gospodarczego pojezierzy
	33.	Niziny Środkowopolskie	wymienia nazwy regionów geograficznych Nizin Środkowopolskich i wskazuje je na ogólnogeograficznej mapie Polski	opisuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej Polski położenie Nizin Środkowopolskich	charakteryzuje na podstawie map tematycznych środowisko przyrodnicze Nizin Środkowopolskich	- charakteryzuje czynniki rzeźbotwórcze Nizin Środkowopolskich - wykazuje związki między	ocenia możliwości rozwoju gospodarczego Nizin Środkowopolskich

		- wymienia nazwy elementów krajobrazu nizin - wymienia nazwy największych kompleksów leśnych nizin i wskazuje je na mapie - wymienia walory przyrodnicze parków narodowych położonych na nizinach - wymienia nazwy miast Nizin Środkowopolskich i wskazuje te miasta na mapie Polski - określa atrakcje turystyczne Nizin Środkowopolskich	- omawia cechy krajobrazu starogłacialnego - opisuje cechy klimatu nizin na podstawie klimatogramów - charakteryzuje główne miasta Nizin Środkowopolskich - uzasadnia, że Warszawa jest ważnym ośrodkiem gospodarczym - wymienia nazwy surowców mineralnych występujących na nizinach i wskazuje na mapie ogólnogeograficznej rejonu ich występowania - opisuje na podstawie map tematycznych najważniejsze cechy gospodarki Nizin Środkowopolskich oraz ich związek z warunkami przyrodniczymi	- charakteryzuje warunki glebowe na nizinach - wyjaśnia przyczyny letnich wezbrań na Odrze - wyjaśnia uwarunkowania sadownictwa na nizinach - przedstawia rolę Warszawy w rozwoju gospodarczym Polski	cechami gospodarki Nizin Środkowopolskich a warunkami przyrodniczymi projektuje i opisuje na podstawie map turystycznych i tematycznych trasę podróży po wybranym fragmencie nizin	
34.	Wyżyny	- wymienia nazwy regionów geograficznych wyżyn i wskazuje je na ogólnogeograficznej mapie Polski - wymienia nazwy elementów krajobrazu wyżyn - wymienia nazwy form krasowych występujących na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej - wymienia nazwy najważniejszych miast Wyżyn Polskich i wskazuje te miasta na mapie Polski - określa atrakcje turystyczne Wyżyn Polskich	- opisuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej Polski położenie wyżyn - opisuje uwarunkowania rozwoju przemysłu na Wyżynie Śląskiej - opisuje atrakcje przyrodnicze i kulturowe Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej - charakteryzuje warunki klimatyczno-glebowe Wyżyny Sandomierskiej - opisuje atrakcje turystyczne Wyżyny Kieleckiej - przedstawia cechy krajobrazu Wyżyny Lubelskiej i Roztocza - charakteryzuje wybrane miasta wyżyn - opisuje, na podstawie map tematycznych, najważniejsze cechy gospodarki pasa wyżyn oraz ich związek z warunkami przyrodniczymi	- charakteryzuje na podstawie map tematycznych środowisko przyrodnicze wyżyn - opisuje wpływ działalności gospodarczej człowieka na krajobraz Wyżyny Śląskiej - omawia związki między wydobyciem surowców mineralnych a lokalizacją przemysłu w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym - przedstawia genezę rzeźby powierzchni Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej - opisuje genezę rzeźby powierzchni Wyżyny Małopolskiej - wyjaśnia genezę wąwozów	- opisuje wpływ wewnętrznych i zewnętrznych czynników rzeźbotwórczych na rzeźbę powierzchni wyżyn - wyjaśnia zróżnicowanie krajobrazu Wyżyn Polskich na podstawie map tematycznych - wykazuje związki między cechami gospodarki Wyżyn Polskich a warunkami przyrodniczymi - wykazuje negatywny wpływ koncentracji ludności i przemysłu na środowisko przyrodnicze Wyżyny Śląskiej - wykazuje zróżnicowanie rzeźby powierzchni Wyżyny Małopolskiej - projektuje i opisuje na podstawie map turystycznych i tematycznych trasę podróży po wybranym fragmencie wyżyn	- ocenia możliwości rozwoju gospodarczego Wyżyn Polskich - proponuje sposoby zagospodarowania terenów zdegradowanych na skutek działalności gospodarczej człowieka
35.	Kotliny Podkarpackie	- wymienia nazwy regionów geograficznych kotlin i wskazuje je na ogólnogeograficznej mapie Polski - wymienia nazwy elementów krajobrazu Kotlin Podkarpackich - wymienia nazwy głównych form terenu Kotliny Podkarpackich - wymienia nazwy kompleksów leśnych Kotlin Podkarpackich i wskazuje te kompleksy na mapie Polski	- opisuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej Polski położenie Kotlin Podkarpackich - charakteryzuje klimat Kotlin Podkarpackich - wymienia nazwy surowców mineralnych występujących w Kotlinach Podkarpackich i wskazuje rejonu ich wydobycia na mapie ogólnogeograficznej Polski - opisuje na podstawie map	- wyjaśnia genezę Kotlin Podkarpackich - wyjaśnia rolę rzek w kształtowaniu krajobrazu Kotlin Podkarpackich - charakteryzuje na podstawie map tematycznych środowisko przyrodnicze kotlin - charakteryzuje gleby Kotlin Podkarpackich - wyjaśnia znaczenie szlaków handlowych w Kotlinach	- opisuje wpływ wewnętrznych i zewnętrznych czynników rzeźbotwórczych na rzeźbę powierzchni kotlin - opisuje uwarunkowania powstania złóż surowców mineralnych Kotlin Podkarpackich - wykazuje związki między cechami gospodarki Kotlin Podkarpackich a warunkami przyrodniczymi	ocenia możliwości rozwoju gospodarczego Kotlin Podkarpackich

			• omawia atrakcje turystyczne Kotlin Podkarpackich • wymienia nazwy najważniejszych miast Kotlin Podkarpackich i wskazuje te miasta na mapie Polski	• tematycznych najważniejsze cechy gospodarki kotlin oraz ich związek z warunkami przyrodniczymi • przedstawia funkcje Krakowa jako centrum kulturowego Polski	Podkarpackich	• projektuje i opisuje na podstawie map turystycznych i tematycznych trasę podróży po wybranym fragmencie Kotlin Podkarpackich	
36.	Karpaty	• wymienia nazwy regionów geograficznych Karpat i wskazuje je na ogólnogeograficznej mapie Polski • wymienia nazwy elementów krajobrazu Karpat • wymienia atrakcje turystyczne Karpat • wymienia nazwy najważniejszych miast Karpat oraz wskazuje te miasta na mapie ogólnogeograficznej • uzasadnia atrakcyjność turystyczną Tatr • wymienia nazwy ośrodków turystycznych Karpat i wskazuje te ośrodki na mapie Polski •	• opisuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej Polski położenie Karpat • wyróżnia Karpaty Zewnętrzne i Karpaty Wewnętrzne i wskazuje je na mapie Polski • opisuje położenie Tatr na podstawie ogólnogeograficznej mapy Polski • omawia na podstawie map klimatycznych i klimatogramów cechy klimatu górskiego • przedstawia walory turystyczne Tatr • opisuje na podstawie map tematycznych najważniejsze cechy gospodarki Karpat oraz ich związek z warunkami przyrodniczymi • przedstawia funkcje i znaczenie Zakopanego w rozwoju regionu	• charakteryzuje na podstawie map tematycznych środowisko przyrodnicze Karpat • opisuje klimat i wody Karpat Wewnętrznych • ukazuje zróżnicowanie krajobrazu Karpat Zewnętrznych i Wewnętrznych • opisuje na podstawie ilustracji cechy rzeźby wysokogórskiej Tatr • charakteryzuje poszczególne piętra klimatyczno-roślinne Tatr • wykazuje konieczność tworzenia parków narodowych na terenie Karpat	• opisuje wpływ wewnętrznych i zewnętrznych czynników rzeźbotwórczych na rzeźbę powierzchni Karpat • ukazuje zależności między budową geologiczną i cechami rzeźby Tatr • wykazuje związki między cechami gospodarki Karpat a warunkami przyrodniczymi • projektuje i opisuje na podstawie map turystycznych i tematycznych trasę podróży po wybranym fragmencie Karpat	• ocenia możliwości rozwoju gospodarczego Karpat	
37.	Sudety	• wymienia nazwy regionów geograficznych Sudetów i wskazuje je na ogólnogeograficznej mapie Polski • wymienia nazwy elementów krajobrazu Sudetów • wymienia nazwy miast Sudetów i wskazuje je na mapie Polski • opisuje atrakcje turystyczne Sudetów	• opisuje położenie Sudetów na podstawie mapy ogólnogeograficznej Polski • opisuje formy krajobrazu Sudetów • opisuje na podstawie map tematycznych cechy krajobrazu Sudetów • omawia funkcje i znaczenie Karpacza w regionie • wymienia nazwy surowców mineralnych występujących w Sudetach i wskazuje rejony ich występowania na mapie ogólnogeograficznej • opisuje na podstawie map tematycznych najważniejsze cechy gospodarki Sudetów oraz ich związek z warunkami przyrodniczymi	• omawia proces powstawania Sudetów • wyjaśnia genezę rzeźby Sudetów • charakteryzuje na podstawie map tematycznych środowisko przyrodnicze Sudetów • charakteryzuje Karkonosze • opisuje zagrożenia środowiska przyrodniczego powstające w wyniku działalności gospodarczej człowieka	• opisuje wpływ wewnętrznych i zewnętrznych czynników rzeźbotwórczych na rzeźbę powierzchni Sudetów • wykazuje związki między cechami gospodarki Sudetów a warunkami przyrodniczymi • projektuje i opisuje na podstawie map turystycznych i tematycznych trasę podróży po wybranym fragmencie Sudetów	• ocenia możliwości rozwoju gospodarczego Sudetów	
38.	Mój region, moja mała ojczyzna	• wymienia nazwę regionu geograficznego, w którym mieszka i wskazuje go na ogólnogeograficznej mapie Polski • przedstawia źródła informacji o swoim regionie • omawia tradycje regionu zamieszkania	• opisuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej Polski położenie swojego regionu • wymienia przykłady wykorzystania skał w różnych dziedzinach życia człowieka • wymienia główne rodzaje zasobów własnego regionu	• charakteryzuje na podstawie map tematycznych środowisko geograficzne własnego regionu (również na podstawie obserwacji terenowych) • rozpoznaje główne rodzaje skał występujących we własnym regionie i wskazuje na mapie	• ocenia warunki i możliwości produkcji rolnej i przemysłowej w regionie zamieszkania • analizuje, porównuje, ocenia rozmieszczenie i wielkość miast w zamieszkiwanym regionie • wykazuje różnice w strukturze zatrudnienia ludności we własnym	• wykazuje indywidualne cechy swojego regionu	

			• odczytuje dane statystyczne dotyczące zagadnień m.in. społecznych i gospodarczych swojego regionu • opisuje atrakcje turystyczne regionu zamieszkania	geograficznego: lasów, wód, gleb, surowców mineralnych oraz, korzystając z mapy, opisuje ich rozmieszczenie • opisuje na podstawie map tematycznych najważniejsze cechy gospodarki własnego regionu geograficznego oraz ich związek z warunkami przyrodniczymi • określa znaczenie gospodarcze zasobów naturalnych własnego regionu • wyjaśnia przyczyny zmian zachodzących w przemyśle we własnym regionie oraz wskazuje najlepiej rozwijające się obecnie działy produkcji przemysłowej • wyjaśnia szybki rozwój wybranych usług we własnym regionie • przedstawia w formie prezentacji multimedialnej walory turystyczne własnego regionu geograficznego ze szczególnym uwzględnieniem jego walorów kulturowych	najważniejsze obszary ich występowania • charakteryzuje na podstawie map tematycznych zróżnicowanie rozmieszczenia ludności w zamieszkiwanym regionie oraz wyjaśnia te różnice czynnikami przyrodniczymi • wykazuje konieczność ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego własnego regionu geograficznego	regionie • opisuje formy ochrony środowiska przyrodniczego oraz proponuje konkretne działania na rzecz jego ochrony we własnym regionie • projektuje i opisuje na podstawie różnych źródeł (także własnych obserwacji terenowych) trasę wycieczki po zamieszkiwanym regionie, uwzględniając walory przyrodnicze i kulturowe tego regionu	
Polska w świecie	39.	Miejsce Polski w świecie	• wymienia nazwy światowych organizacji politycznych i gospodarczych, których członkiem jest Polska • wymienia przykłady międzynarodowej współpracy Polski	• wymienia korzyści wynikające z przynależności Polski do międzynarodowych organizacji • przedstawia na podstawie danych statystycznych miejsce Polski w gospodarce światowej • wymienia nazwy euroregionów i wskazuje je na mapie politycznej Europy	• przedstawia zadania, które realizuje Polska w ramach międzynarodowych organizacji • przedstawia korzyści wynikające ze współpracy międzynarodowej	• wykazuje potrzebę współpracy Polski z innymi krajami i udziału w różnych organizacjach międzynarodowych • ocenia skutki integracji Polski ze strukturami Unii Europejskiej i NATO	• charakteryzuje wybrany euroregion